

“Hout moet blijven”

Themadag ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Nederlandse Houtbond op woensdag 12 september jl. in de Doelen te Rotterdam

W. Kloppenburg

In 1909 bestond er reeds een plaatselijke vereniging van houthandelaren, de in 1901 opgerichte Bond van Werkgevers in het Houtbedrijf te Zaandam. Deze riep een comité in het leven ter voorbereiding van een landelijke vereniging en op 8 juli 1909 kwamen de houthandelaren bij elkaar; De Bond van Houthandelaren in Nederland was een feit. De belangenbehartiging heeft tegenwoordig, 75 jaar later, zowel betrekking op economisch- commercieel gebied als op sociaal gebied in de meest ruime zin, alsmede op de technische problematiek. De brede belangenbehartiging gaat samen met de brede functie van de groothandel namelijk het slaan van een brug tussen de wensen en de mogelijkheden van de talrijke producenten enerzijds en de verlangens, behoeften en mogelijkheden van een nog groter aantal verbruikers anderzijds.

Wat de oprichters van de Nederlandse Houtbond niet bevroed zullen hebben is dat 75 jaar later, in 1984, het jubileum in het teken van dreigende ondergang van het bos zou staan. Zullen de problemen toen nog te maken hebben gehad met het organiseren van enkele tientallen houthandelaren en het formuleren van een doelstelling van de club, nu lijken ze te maken te hebben met het organiseren van de wereldsamenleving en het formuleren van een doelstelling voor een mondiaal bosinstandhoudingsplan.

De behoefte aan directe actie is reeds af te lezen uit de uitnodiging. Op de kaart prijkt een blikvangend reclamebord met de aandachtvragende uitroep: „Hout moet blijven!“. Is deze uitroep een uiting van de laatste fase in ontwikkeling van denken? Spreekt hieruit niet de bezorgdheid die de overgang kenmerkt van onbezonnen gebruik van de grondstof(bron) naar behoefte aan inzicht in en betrokkenheid bij de toekomst van de bron, het bos en het gebruik van haar voortbrengselen? In ieder geval zou het bord de gehele dag, maar dan in levensgrote uitvoering, het decor vormen voor de vele toespraken van deskundigen die tezamen een “ongekend complete samenstelling” (citaat uitnodiging) boden om allen die geïnteresseerd zijn in de problematiek rond bossen en de houtvoorziening te boeien.

Dat de Nederlandse Houtbond het niet gemakkelijk heeft met een zekere betrokkenheid bij de hulpbron

bleek uit haar reactie op een vraag van Roel van Duijn.

Hij hield namens de Groene Partij Nederland een pleidooi voor een schonere productie en versnelde invoering van milieuwetgeving en wilde op deze dag ook nog het standpunt hierover van de Nederlandse Houtbond. Helaas, voor die Bond, zou je haast zeggen, is ze vertegenwoordigd in werkgeversorganisaties. Ze blijkt namelijk de ondankbare taak op zich te nemen daarin een minderheidsstandpunt te vertolken. Nog niet zoveel werkgevers nemen het voortouw bij het verdedigen van natuurlijke hulpbronnen en vooral dan niet als het geld kost.

Daarvóór legde Prins Claus in de openingstoespraak reeds de nadruk op hulp aan de arme landen bij de dure herbebossing. Hij vroeg de aanwezige houthandelaren mee te denken over een oplossing van de ontbossing en de daarmee gepaard gaande afbraak van het milieu. Hij gebruikte in dat kader ook de term “roofbouw” en hield de handelaren in tropisch hout een analogie voor met de geschiedenis van handelaren in beschermde diersoorten. Opvallend was verder de nadruk die hij legde op de samenhang tussen alom aanwezige armoede in de tropenlanden en de daar heersende milieuproblemen.

Deze visie was een flinke steun in de rug voor de tweede inleider. Alhoewel ook hij armoede in de tropenlanden als een belangrijke reden van de land- en houthonger aldaar aanmerkte, blijkt, naar de analyse van ir. R. L. Busink van de Stichting Werkgroep Behoud Tropisch Regenwoud, dat ook de rijke landen niet vrijuit gaan. Al lijkt de hoeveelheid exporthout uit de tropenlanden, in procenten van de houtval uitgedrukt, niet opvallend hoog, toch is de winning niet altijd even verantwoord. Bij de gevolgen valt te denken aan natuurrampen, vernietiging van culturen en van complexe levensgemeenschappen met onschatbare waarde. De tropenlanden hebben wezenlijk andere problemen dan de industrielanden, een mening die deze dag meer te horen was. Internationale relaties zijn echter onmiskenbaar. Zo zitten de tropenlanden in de klem van de internationale economische- en rechtsorde en de wantoestanden in sommige landen zelf, zoals scheve grondbezitsverhoudingen, spelen ook een belangrijke rol.

De heer K. W. Kuperus, die namens de Nederlandse Houtbond sprak, droeg de vrije handel en wandel nog hoog in het vaandel. Geen handelsbelemmeringen en het vrije beschikkingsrecht van de tropenlanden over de eigen natuurlijke hulpbronnen, was weer te beluisteren. Werd er daarbij goedwillig of maar gemakshalve aan voorbij gegaan door wat en hoe dat vrije beschikkingsrecht ingevuld zou moeten worden? Toch was ook Kuperus bezorgd over de toekomst van het tropisch regenwoud en de door de zure regen bedreigde bossen. Een strengere milieuwetgeving (en dus minder vrije handel en wandel) was zijn wens. Daarnaast bleken de opgeworpen importmuren van de EG voor bewerkt tropisch hout binnen zijn fundamentele uitgangspunten voor discussie vatbaar.

De vleugel en de fagot moesten tussen de problemen door met meer dan 200 jaar oude muziek het feestelijke van de bijeenkomst onderstrepen. Misschien riep deze muziek de vraag op waarom zij wel generaties kan blijven en het met de bossen niet schijnt te lukken.

Dat het voor bos tegenwoordig niet gemakkelijk is om te blijven hield ook prof. M. Leikola van de Universiteit van Helsinki de 200 toehoorders voor. Al lijkt het oorzakelijk verband tussen zure regen en de verminderde vitaliteit van bossen nog steeds meer op vooronderstellingen dan op directe bewijzen te berusten, toch heerst de angst voor de uiteindelijke ontknoping alom. Hij zag in dat kader nog mogelijkheden voor gronden met een hoge pH om de zure regen te weerstaan maar er is een oplossing nodig voor gronden met minder buffer die wel bij bomen uit de gratie zullen raken. Zorg daarom dat je de zure regen stopt, al houd je nog wel de reeds geleden schade in de verzuurde gronden. Hij stipte ook nog even het probleem van de toenemende CO₂ aan dat bijna geen oplossing kent maar slechts "scenario's", van kwaad tot erger. Een mens kan ech-

ter, zoals hij na afloop in kleine kring verzuchtte, niet alle problemen in een keer bevatten.

Prof. dr. ir. R. A. A. Oldeman, hoogleraar Vakgroep Bosteelt van de Landbouwhogeschool, wilde echter wel alle problemen in één keer tot samenhang brengen en in een vurig betoog, "tirade" zoals hij een gedeelte van zijn rede betitelde, bracht hij relaties aan tussen ontwikkelingen binnen samenlevingen, levensgemeenschappen en dagelijkse problemen, organisaties. Even citerend: "Door voortdurende reorganisaties van diensten en polarisatie tussen zogeheten productiebosbouwers en natuurbeschermers wordt de Nederlandse capaciteit om problemen aan te pakken geremd". Hij bracht ook de analogie met dijken: "Een samenleving heeft bossen net zo nodig als dijken. Ze horen bij de noodzakelijke infrastructuur om te overleven". Topprioriteiten lagen volgens hem in het planmatig openleggen van nieuwe bosgebieden op grond van gedegen onderzoek in plaats van het ongecontroleerd exploiteren, het geschikt maken voor bebossing van gedegradeerde gronden en het invoeren van "schone" technieken in stad, industrie en verkeer om de groei-ruimte opnieuw geschikt te maken.

De leider van de dag, Koos Postema, was geboeid door de toespraak en liet blijken voor programma's behoefte te hebben aan mensen die enthousiast iets weten over te brengen.

Hier leek zich ten voeten uit datgene gepresenteerd te hebben waarop T. J. Peck van het ECE/FAO Houtcomité in de eerste toespraak van de dag wees: de Europese bossen kunnen overleven en zelfs veel meer presteren maar de vraag is of de Europese bosbouwers daartoe in staat zijn en dan wel met steun van de politiek. Bosbouwers moeten daarvoor meer aan de weg timmeren, meer in actie komen, de samenleving mobiliseren en politici interesseren!

In Maleisië timmeren de bosbouwers wel aan de weg al gaat dit gepaard met ronkende motorzagen. "Na 100 jaar deze grootte en in twee minuten geveld" zo gaf Dato'Muhammad Jabil, van het Maleisisch Ministerie van Bosbouw, commentaar bij een dia van een majestueuze woudreus waarin de valkerf reeds gezaagd was en de vlijmscherpe beiteltjes op het punt stonden de laatste sapstroom te onderbreken. Hij zag echter nog goede mogelijkheden voor de bossen en de bosbouw van zijn land. Als vertegenwoordiger van een land dat meer dan tienmaal zo groot is als Nederland met ongeveer evenveel inwoners, moest hij toch wel opboksen tegen de mineurstemming over met name de ontwikkelingen in de tropenlanden. Immers, de houtexport van het land met twintig miljoen ha bos levert veel geld op en daarmee kan het land ontwikkeld worden. Daarnaast hebben de rijke landen het hout nodig en vergeet niet dat Europa toch ook een periode van toenemende bosexploitatie met ernstige gevolgen

heeft gekend? Je moet zoveel mogelijk bos productief exploiteren en er zijn vele pogingen om dat verstandig te doen. Hij probeerde over te brengen dat die pogingen niet zonder succes zijn. Toch lag ook bezorgdheid in zijn uitspraak van die 100 jaar en twee minuten...

Dat de vrije handel en wandel van de heer Kuperus toch hier en daar gekaderd lijkt te worden liet drs. J. M. Postma van het Ministerie van Economische Zaken de houtkopers weten. Iedereen mocht even in de keuken kijken van het internationaal overleg voor grondstoffenovereenkomsten. Om een stabiel prijsniveau voor tropisch hout te realiseren was het niet verstandig om hout, dat vanwege de te lage prijzen uit de markt genomen zou worden, op te slaan in de loodsen. Bij verkoop tijdens hogere prijzen zouden de schimmels en bacteriën er reeds met de buit vandoor zijn. Nee, in tegenstelling tot de koe die gemolken moet worden, kan de boom meestal nog best eventjes wachten. Wel staan de tropenlanden steeds meer te springen om hun producten te slijten. Was de markt van tropisch hout eerst vooral een vraagmarkt, steeds meer gaan de tropenlanden met hun aanbod een zelfstandige rol spelen. In de Internationale Tropisch Hout Overeenkomst die via de UNCTAD in 1983 in Geneve tot stand kwam heeft bijv. de behoefte om in die landen zelf een steeds hogere toegevoegde waarde te realiseren een plaats gekregen. Hiervoor is politieke wil nodig en aan politici dan ook de taak deze te vergaren.

Drs. P. R. H. M. van der Linde toonde deze wil als politicus en liet namens het CDA weten dat de politiek hard werkt. Er is bijv. al erg veel gedaan en er staat nog erg veel op stapel ("maar altijd nog te weinig" zal de reeds genoemde politicus van de Groene Partij Nederland toevoegen) om de zure regen te beteugelen.

Deze dag plaatste de toehoorders voor een dilemma. De zelfinstandhoudingsdrang van het individu behoeft een motief dat meestal geput wordt uit een bepaalde en beperkte gemeenschappelijke visie op een probleem. Een mens is immers beperkt in het vatten van problemen en het ontwikkelen van visies op oplossingen. Er dienen zich binnen de bosbouw veel problemen aan. Men was het over een visie eens "Hout moet blijven". De vraag die tussen de regels staat is „Hoe moeten wij blijven?“ Is het dilemma ook niet verwoord in de tekst van het uitgereikte affiche van de Houtbond: "The forest is our living so let there be forest!!"? Het samengaan van individueel begrepen eigenbelang in welbegrepen gemeenschapszin vergt samenhang tussen problemen en visies op oplossingen. Hiervoor is een universeel denken nodig. In dat kader bracht prof. Oldeman de term "vitale kennis" naar voren. Het denken over het bos zal dan alle op deze dag gehoorde problematieken moeten overstijgen. Alles lijkt er rijp voor, ook afgaande op de vriendelijke doch gezamenlijk gedeelde bezorgde sfeer die deze dag kenmerkte. Het lijken voortekenen van een verbroedering in een bedreigd milieu. De dag had indruk op Koos Postema gemaakt. "Ik heb veel geleerd waar ik rekening mee moet houden bij mijn programma's" zo stelde hij.

Mr. P. W. Middelhoven die namens de Nederlandse Houtbond een welkomstwoord hield en de sluiting verzorgde bood iedereen een keurig gelakt blokje hout aan in de vorm van een pennehouder. Bovendien werd de map met de volledige teksten bij de uitgang ter beschikking gesteld. Bij het 150-jarig bestaan van de Nederlandse Houtbond kunnen ook volgende generaties nog eens nalezen dat het in 1984 nog niet te laat was. De vleugel en de fagot zullen wel blijven...